

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Marii Mercatoris S. Augustino Æqualis Opera Quaecumque Extant

[Complectens Ea Quæ Ad Hæresim Nestorianam Spectant]

Marius <Mercator>

Parisiis, 1673

Marivs Mercator, Christi servus, lectori converso suo, salutem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14215

nno etiam carnis naturam attulisse.
Vicesimus primus, adversus eos, qui miracula singularitè exterrant, dum carnem negant.
Vicesimus secundus, adversus eos, qui humano generi damnum irrogant, dum concedere nolum ex nostra natura principium sumptum esse.
Vicesimus tertius, contra jactantes, credere simpliciter iis, quæ dicuntur, & non attendere, quid decens sit aut indecens.
Vicesimus quartus, adversus tollentes naturarum differentiam, post passionem & ascensionem.
Vicesimus quintus, summam ea repetit, quæ per paries hætenus tradita sunt.
Vicesimus sextus, de post manifestata compositione, seu consubstantiatione.
Vicesimus septimus, de eo, quod secundum communem hominem est, exemplo.
 Clarum vero, vel ex solo argumento, quinam ex superscriptis libris orthodoxam corroborarent doctrinam, quique ab ea discedant.
 Adhuc in eodem ipso volumine legi tres ejusdem libris superioribus majores: titulum præferunt ΕΡΑΝΙΣΤΗΣ, ἢ ΠΟΛΙΜΩΣΟΣ, id est, *soctalis seu multiformis. Horum primus, Deum Verbum immutabilem esse, docet; alter inconfusam, minimeque mistam unionem esse; tertius impassibilem sive imperturbabilem esse Deum Verbum. Accedit quartus, in quo syllogismi hæc eadem argumenta reterit.*
 Ex verbis Photii quinque colligere est. 1. Quo tempore scriptus sit Eranistus, de quo prolixius dicendi locus erit, in auctario Theodoretæ, quod propediem edemus. 11. Quot sermones Eutherii desiderentur, in secundo operum Athanasii tomo, habentur enim septemdecim duntaxat, cum epistola præfixa seu præfatione, atque ita desunt postremi tres. 111. Quod fuerit argumentum Pentalogii, atque etiam qui finis, idem scilicet ac Eranistæ, cum eadem utrobique propositiones catholicorum

doctorem, & eodem fere modo, impugnetur, 1 v. Quæ fuerit opinio de Theodoretæ fide, etiam temporibus Photii, a quo tamen immensis laudibus effertur. v. Volumine, quod memorat Photius, tria opera comprehensa esse ejusdem omnino argumenti: nam Eutherii sermonibus idem virus continetur, quod Pentalogio, nisi quod nocentius sermonibus inest, quia eloquentius. Verum ista enucleatius in præfatio operum Theodoretæ auctario.
 Jam vero de opere Mercatoris antirhetico, adversus librum tertium quem dixi, atque etiam secundum, saltem ex parte. Crediderim equidem, aut conjecerim potius, a Mercatore compositum opus, seu codicem, tripartitum de causa Nestoriana. Et prima quidem parte, comprehensisse omnia, quæ Nestorii ac Cyrilli, in secunda, quæ Theodori Mopsuesteni. In tertia, quæ Theodoretæ atque Eutherii. Nos primam divisimus in duas, propter enormem præ cæteris magnitudinem. Secundam & tertiam conjunximus, propter oppositam rationem. Non mediocriter juvisset ad dogma Nestorii penitus perspicendum, adungere Marianis ex Theodoro excerptis alia, quæ sparsa reperiuntur, & apud Leontium Scholasticum, qui Theodorum accusat; & apud Facundum Hermianensem, qui defendit; & in Vigiliis pontificis constituto, quinquaque synodo, ubi damnatur.
 Porro autem de nomine auctorum trium, quorum ex operibus excerptis Mercator, quæ hic eduntur, nihil admodum præfari juvat, cum Theodoretæ, imo & Eutherii, historia in auctario, nec indigna curiosis lectoribus, nec mediocriter ad res ecclesiasticas utilis, texenda sit, & Theodori mentio, non tantum sæpe facta sit, tum in dissertatione prima in priorum partem operum Mercatoris, tum in notis ad varia loca, sed iterum etiam facienda sit, pluribus in dissertatione prima in posteriorem hanc partem.

De opere Mercatoris, quod nunc editur, adversus Nestorianismum

Ex verbis Photii quinque colliguntur notatu digna.

MARIUS MERCATOR, CHRISTI servus, lectori conservo suo, salutem.

I. **G**RÆCUS sermo Theodori est quondam Episcopi oppidi Mopsuesteni provincie Cilicia. Hunc ego pro facultate, qua valeo, in Latinum sermonem, verbum de verbo, transferre conatus sum. Prævum ejus de dispensatione dominica, & a fide catholica alienum, ac satis extorrem sensum, quo Nestorium Constantinopolitanæ vrbis quondam Episcopum secum male decepit, Latinis volens auribus insinuare, cavendum modis omnibus non sequendum.
 II. Simul admonere volens Julianum, ex Episcopo oppidi Eclanensis hæreticum Pelagianum seu Cælestianum, hunc secutum esse Theodorum, ad quem, peragratis terris, & exarato mari, atque Oriente lustrato, cum sociis & participibus & *οὐτα δὲ μαρτύροις* suis, magno nisu, tanquam ad christianorum dogmatum prædicatum ma-

gistrum, tetendit, vt de hæresi Pelagiana, seu Cælestiana, quam defendendam & sequendam suscepit, ab ipso confirmaretur; atque inde velut instructor, octo, contra fidem catholicam potius, quam contra sanctæ memoriæ Augustinum, volumina illa, vt putat, prudentissima conderet.
 III. Agnoscat igitur supradictus Julianus ex hac translatione, si legere non fastidierit, manente apud memoratum Theodorum illa, qua cum diximus, mala fide secum Nestorium decepisse, etiam sibi magis, suoque dogmati, de quo male turgidus & maleficus libros confecit, esse contrarium, seque etiam post de Cilicia abcessum, ab eo in Episcoporum provincie suæ conventu, anathemate esse damnatum.
 IV. Non itaque irascatur, vel succenseat nobis, si eum cum Theodoro, cujus in libris suis infinitas laudes exequitur, ejus-

adoptionem filiorum olim predestinatam recipientes; inenarrabiliter copulavit sibi, atque conjunxit; mortem quidem cum, secundum

Ερβ. 1. v. 11.

hominum legem, preparans experiri; suscitans vero a mortuis, & in calum sublevans, sedere sicut ad dexteram Dei: propter quod existens super omnem principatum, & potestatem, & dominationem, & virtutem, & omne nomen, quod nominatur, non solum in hoc saeculo, sed etiam in futuro, ab omni creatura adorabilis suscepit venerationem, tanquam inseparabilem cum divina natura habens conjunctionem, & tanquam Deo supra omnem cogitationem & intellectum, univēsa illi creatura reverentiam exhibente.

V.I.

Et neque duos dicimus filios, nec duos dominos, quoniam vnus filius secundum essentiam Verbum Deus, vnigenitus Filius Patris, cui ille conjunctus, particeps deitatis, communem habet filii nuncupationem & honorem; nihilominus Dominus secundum essentiam Deus Verbum est, cui conjunctus iste, & sociatus, communionem habet honoris cum illo. Et propterea neque duos dicimus filios, neque dominos duos, quoniam, in manifesto existente, qui secundum essentiam Dominus & Filius est, inseparabilem habens ad eum conjunctionem & societatem is, qui pro nostra salute assumptus est, confertur, tam nuncupatione, quam honore, & Filii & Domini: non sicut vnusquisque nostrum, ex se existens, appellatur filius Dei, vnde & plures filii Dei dicimur, secundum beatum apostolum Paulum; sed is singulariter hoc habens, in id, quod Deo Verbo conjunctus est, dignitatis Filii & dominationis particeps: aufert quidem omnino duorum dominorum & filiorum intelligentiam; praestat autem nobis in conjunctione Dei Verbi omnem habere fidem, omnemque intellectum & contemplationem, ob hanc & venerationem ex Dei societate ab omni percipit creatura.

Gal. 3. v. 26.

VII.

Unum igitur Deum dicimus & Dominum Jesum Christum, per quem omnia facta sunt, principaliter quidem Deum Verbum intelligentes, qui secundum essentiam Filius Dei est, & Dominus; pariter etiam cogitantes eum, qui susceptus est, Jesum a Nazareth, quem vixit Deus Spiritu sancto & virtute, tanquam ad Deum Verbum habentem conjunctionem, & participantem Filii & Domini dignitati.

Αβ. 10. v. 38.

VIII.

Qui & secundus Adam appellatur, sicut beatus apostolus testis est Paulus; qui tanquam ejusdem sit naturae, cujus est Adam:

1. Cor. 15. v. 45.

λείας, πῶς πῶρρωθεν παρωσιονιμῶν υἱοῦ οἰδμ ἀπορῶντας, ἀπορῶντας σιωπῆς ἐσωπῆ. Ἰανάρου μὲ αἰτῶν καὶ ἕκαστον αἰ. θεοῦ πῶν πειραθῶν καὶ ἀσκηθῶν, ἐγείρας ὁ οἰ νεκρῶν, & ἀναζωῶν εἰς οὐρανόν, καὶ καθίσας οἰ δεξιῶν τῷ Θεοῦ. ὅθεν δὲ ἑσθραῖο πάσης ἑσθραῖον ἀρχῆς, καὶ δξουσίας, & κυριαρχίας, καὶ δυναμείας, & πῶντες ὀνόματες ὀνομαζομένων, οἰ οὐ παρ' αἰῶνι ἑσθραῖο μόνον, ἀλλὰ καὶ οἰ ἑσθραῖοι, ἢ ἑσθραῖο πάσης ἢ κήπως δέχεται παρωσιωνισί, ὡς ἀρχαῖοι παρῶν πῶν ἡίας φύσει ἔχον πῶν συναφῶν, ἀναφορῶ Θεοῦ καὶ ἐνοῖα πάσης αἰτῶν πῶν κήπως ἢ παρωσιωνισί ἀπονομιούσης.

Καὶ οὔτε δύο φημὶ υἱοῦς, οὔτε δύο κυρίους. ὅτι εἰς * Θεὸς κατ' οὐσίαν ὁ Θεὸς * ἡ δξος, ὁ μαοῦνης υἱὸς τῷ πατρί, ὡσπρ οὔτως σσημημῶν τῷ & μετῶν θεότητος κοινῆς ἢ υἱὸς παρωσιωνισί τῷ καὶ ἡμῶν. & κύριος κατ' οὐσίαν ὁ Θεὸς δξος, ὡ σσημημῶν εἰς κοινῆς ἢ ἡμῶν. & ἀπὸ τῶν οὔτε δύο φημὶ υἱοῦς, οὔτε δύο κυρίους. ὅτι εἰς τῷ κατ' οὐσίαν ὄντες κυρίου τῷ καὶ υἱὸς, ἀρχαῖοι ἔχῶ παρῶν αἰτῶν ἢ συναφῶν ὡσπρ ἢ ἡμετέρας ληφθῶς θετηίας συναφῶν τῷ τῷ ὀνομασίῃ & τῷ ἡμῶν τῷ τῷ υἱὸς καὶ τῷ κυρίῳ, οὔχ ὡσπρ ἡμῶν ἑκάστος κατ' αἰτῶν ἑσθραῖον ἑσθραῖον υἱὸς. ὅθεν δὲ & πολλοὶ υἱοὶ καὶ ἢ ἢ μακρίον λεγόμενα Παῦλον. ἀλλὰ μόνος ἐξάρητον ἔχον τῷ οἰ τῷ παρῶν ἢ Θεὸν λόγον συναφῶν. ἢ τῷ ἡμῶν καὶ κυριότητος μετῶν, ἀναρῶ μὲν πῶν ἡμῶν δυάδος υἱὸν τῷ καὶ κυρίῳ, πῶν ἢ ἡμῶν οἰ τῷ παρῶν ἢ Θεὸν λόγον συναφῶν πῶν ἔχῶ αἰτῶν πῶν πῶν, & ἢ ἡμῶν, & ἢ θετηίας, ὡσπρ ὡν δὲ καὶ ἢ παρωσιωνισί, καὶ ἀναφορῶ Θεοῦ, ὡσπρ πάσης δέχεται ἢ κήπως.

Εἶνα ἑσθραῖο ἢ κύριον φημὶ, & κύριον Ἰησοῦ Χριστόν, δι' οὔ τῷ πῶντα ἐξάρη. παρωσιωνισί μὲν ἢ Θεὸν λόγον ἡμῶν, ἢ κατ' οὐσίαν υἱὸν Θεοῦ & κύριον, συνεπινοῶντες ἢ ὁ ληφθῶν, Ἰησοῦ ἢ ἀπὸ Ναζαρεθ, ὡν ἔχῶν ὁ Θεὸς πῶν καὶ δυναμεί, ὡς οἰ τῷ παρῶν ἢ Θεὸν λόγον συναφῶν υἱότητος τῷ μετῶντα & κυριότητος.

Ὁς καὶ δεύτερος Ἀδάμ κατὰ ἢ μακρίον καλεῖται Παῦλον, ὡς τῶν αἰτῶν μὲν φύσει ἑσθραῖον παρ' Ἀδάμ. ἀναρῶ

conquisisse, vocabulo autem tantum, non natura, appellandum esse Filium Dei, & cætera habere privilegia, non genuina, sed per gratiam præstita; dissimulans quod scriptum est: *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.* Quod cum audis ab objicientibus tibi, calumniaris tanquam Deum in carnem verum esse sentientibus; quod absit, ut quis hoc, vel dementissimus, dicat & sentiat. Factus est enim homo, quod non erat, Filius Dei Deus Verbum, non deponens quod erat, sed manens Deus in divinitatis, cum Patre & Spiritu sancto, substantia vel natura.

IV. Nunquid enim anima, saltem hominis cuijlibet, mixta & connexa corpori amittit, vel immortalitatem naturæ suæ, vel quod invisibilis, quodque incorporea est? Non utique.

V. Huic vanillimæ atque inani calumniæ opponenda etiam trium angelorum in Sodomorum everfione descendentium, illa fidelissima & sacratissima historia, quæ eos exceptos ab Abraham prius, & manducasse, & pedes lavisse designat. Num illi in assumptione illa corporum ex angelica veris & commutati esse substantia in corporum naturam dicendi sunt? Avertat hanc dementiam Deus, non utique, quia manentes in immortalis atque incorporea sua natura & substantia, in corporibus constituti ad tempus, divinitus imperatum sibi officium impleverunt.

VI. Quis ergo ferat ista garrientem, & audiat, duos Dei Filios eum verbis tantummodo, ad decipiendos simplices, protestari non dicere; apertis vero sententiis duos ostendere palam, diversi meriti, diversæ dignitatis, diversi status, diversæ naturæ?

VII. Fallit autem ac decipit, ut diximus, imperitos. Quomodo enim dicit duos se non dicere filios, neque sentire, dividens unum ab altero, unum temporalem, alterum vero ab æterno, secundum essentiam & naturam; & illum temporalem participatione & tantum vocabulo honorandum, non autem ex natura esse Filium Dei, & Deum? nam singulorum status & merita dividit, alterum natura esse volens, alterum conjunctione & societate illius, qui natura est Deus & Filius Dei.

VIII. Cum utique recordari debuisset Pauli dictum apostoli, quo ait: *Operabam ego ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis secundum carnem, qui sunt Israelite, quorum est adoptio filiorum, & testamenta, & legum constitutio, & obsequia, & gloria, & promissa: quorum patres, & ex quibus Christus secundum carnem natus est, qui est super omnia benedictus in sæcula.* Utique super om-

nia Deus, qui secundum carnem ex Isaac, litis, ex semine Abraham & David, per Virginis uterum, originem habet: *Verbum enim carnem factum esse*, Evangelio teste, didicimus. Ex quo tempore, neque quæ infirma sunt, & fragilia humanitatis, neque quæ divina atque sublimia & æterna sunt, ab * villa sunt persona vel substantia separanda.

Debuerat audire Isaiam prædicantem: *Puer natus est nobis, & filius datus est nobis, cujus principatus super humerum ejus, hic vocabitur admirabilis, magni consilii nuncius, Deus fortis, pater futuri sæculi, princeps pacis; multiplicabitur regnum ejus, & pacis non erit finis; super sedem David Patris sui, & super regnum ejus, ut confirmet illud, & corroboret in iudicio & justitia, amodo & usque in æternum. Zelus Domini exercituum faciet hæc.*

Hic Deus fortis, utique qui puer, sine dubio qui pannis in Bethleem involutus, & in præsepio positus est, qui adoratus a magis, qui Ægyptum postea cum parentibus petiit, ut ex Ægypto, secundum alium Prophetam præcinentem, vocaretur, dicentem: *Ex Ægypto vocavi filium meum.*

Objiciendus quoque ei in faciem Jeremias vociferans: *Hic Deus noster, & non Baruch estimabitur alius præter eum Deus, qui invenit omnem viam justitiæ, & dedit eam Jacob puero suo, & Israel dilecto suo. Posthac in terris visus est, & inter homines conversatus est.*

Dicatur, quaeso, nobis, quis iste est, qui postmodum in terris visus est, & inter homines conversatus est. Utique Verbum Dei, Deus homo, & homo Deus, JESUS CHRISTUS, Filius unigenitus Patris, qui cum in terris in carne constitutus esset, & in ipsa visibilis conversaretur inter homines, ab hominibus in ipsa passus est, in ipsa crucifixus, in ipsa mortuus, in ipsa resurrexit tertia die cum ipsa judex venturus judicare vivos & mortuos. Totus hic natura Filius Dei est, ex Deo Verbo & homine, cum anima rationali, & carne solida atque perfectâ; & hæc tres substantiæ una jam substantia, una quoque persona: substantialiter enim Deus hominem, inde mutabiliter caro factus, suscepit & gessit, nec deposuit, nec depositurus est unquam, conregnantem, & condominantem.

Quid hic dualitas naturarum? Quid substantiarum diversitas, in uno Domino Christo magna & impia loquacitate nobis assertur: nempe ut duos Christos, & duos diversos esse Dei Filios audiamus. Et certe homo communis ex anima & corpore constitutus, ex diversis sine dubio substantiis & naturis, corporali videlicet & spiritali, crassa & subtili, visi-

A Justiniano. Justinianus Imperator, aut quisquis alius, Justiniani nomine librum illum, quem Facundus refellit, pro Acephalis scripsit. *Verumtamen ut omnes christiani Theodori insaniam cognoscentes, non circumferantur impiis illius doctrinis, prava ex ejus blasphemis conscriptis, in consilio ab eo symbolo, presentis nostri individuum libro, que constant in ipsi sermonibus.*

A Leonio Scholastico. Leonius: Contra primam religionis christiana informationem fuit, & de seum symbolum eorum, qui venerantur, tollit, fidem, inquam, synodi Nicene, non solum mutans ipsam, sed omnem penitus fidem destruent. & aliam prater illam tradens, prohibet lucens illa tanta lumina, neque tam audax facinus perborrescens: aliud enim, ut dixi, symbolum fidei, vel potius dicam perfidia, edit.

Qui errores symbolo committantur. Quæ vero symboli dogmata primam religionis christiane fidem destruant, ostendunt satis laudati auctores. Nam cum trinitate personarum divinarum, incarnatione Verbi, & gratia Christi, fides maxime constat, alii tria circa trinitatem personarum divinarum arguunt; alii totidem circa incarnationem Verbi; tertium quoddam genus erroris de gratia Christi, seu sine ac effectu incarnationis deprehendimus in dissertatione postrema ad priorem partem operum Mercatoris.

Circa personam divinas. De procedente Spiritus sancti. Argunt vulgo, recentiores fere omnes, verba, que numero 3. leguntur de Spiritu sancto, quem neque filium esse, neque per filium existentiam accepisse putamus. Quæ verba Manuel Calecas trahere conatur in bonum sensum, quasi Spiritus sanctus dicatur, non perinde per Verbum, ac creata quælibet alia, extantiam accepisse; sed nihil admodum sua illa benigna, sive interpretatione, sive violentia, profect.

De numero personarum. Arguunt alii, quorum nomen Facundus retinet, quod quarta in Trinitate persona induci videatur; cum enim dictum esset: *Credimus in Deum Patrem, & in Dei Filium unigenitum, atque Spiritum sanctum*, numero 5. fit sermo de Domino JESU CHRISTO, in quem sane credere nos oportet, tanquam ab aliis tribus diverso. Verum futilis est objectio.

In libro, qui Justiniani nomine vulgatus est, objicitur Sabellianismus auctori symboli, quasi jam non quartam subintroducat personam, sed tres alias in hinc contrahat. Objiciendi causam dedisse visa sunt hæc numeri 4. verba: *Consecramus autem Patrem in persona perfectum, & Filium similiter, sanctum Spiritum itidem, &c.* Ipsis enim allatis subjungit libri auctor: *Oportet autem auditorem inspicere, quia in sancta Trinitatis persona dicens, similiter & itidem, unam personam astruatur dicere trium nominum sancta Trinitatis secundum Sabellii insaniam.* Objectionem ejusmodi, vt non est procul dubio gravissima, facile Facundus depulit.

Circa incarnationem Verbi. Damnat Ephesina synodus symbolum totum, velut contrarium fidei catholice de incarnatione Unigeniti, & vt loquitur Cyrillus, velut Nestorianæ impietatis scaturiginem. Unde Mercator auctorem tradit, non novella, sed vetera partim Pauli Samosatani, partim Ebionis, partim Marcelli Galata & Phoivini esse cum impietate locutum.

Reprehendit igitur Mercator, i. quod Theodorus in symbolo, Christum faciat purum hominem filiumque Dei; non natura esse dicat, sed adoptione seu gratia. II. Quod duos reipfa

Christos prædicet. III. Quod neget verba Evangelicæ, *Verbum caro factum est*, accipi posse proprio sensu, nisi Verbum in carne conversum dicatur. Ita pluribus demonstrat, sed alietum addit, ex anticipata potius vt reor, opinione, quam ex certa collectione: objicit enim auctori symboli, quod hominem asserat prius formatum fuisse a Spiritu sancto in utero virginis, atque exiitisse, quam Verbo adhereret, factumque ex conjunctione cum Verbo creaturæ omni adorabilem.

Verum certa ratione constat indubitati- que Theodori testimonii, in ipso conceptu, Verbi & humana natura exiitisse, qualem nempe admittit. Quid enim evidenti- us, vel illa sententia Theodori, quam adducit Mercator ipse, excerpto 3. *Oculis eidem copulatus est, nec enim aberat, cum formatum est, non dividebatur, cum nasceretur, &c.* vel illa, qua vitur Facundus ad accusationem depellendam: *Bonum est in hoc loco maxime conclu- dere, quid virtuti habeant ea, que dicta sunt, sive conversari, sive baptizari, sive crucifigi, sive & mori, sive & sepeliri, & resurgere. Non puro alicui hæc coaptantes homini dicimus. Hoc enim in vna- quaque ditorum demonstratione addere non moramur, vt nullam calumniantibus præbeamus male loquendi occasionem: sed inhabitato quidem adeo Verbo, ab ipsa in utero matris plastatione.*

Denique ex verbis numeri 8. consecimus, a Theodoro non obscure significari gratiam Christi, propter quam venit in hunc mundum, non aliam esse, quam vel doctrinam vel exemplum.

Jam vero de auctore primus, quod sciam, Facundus quæstionem movit. Cum enim de Theodoro constans esset antiquorum sententia, au us est ipse dissentiri, ne quem purum hæresis præstare conabatur, ad versus quintam synodum, is statim ex symbolo convinceretur. Mi- tor vero adhæsisse Facundo viros magni nominis, Manuelem Calecam, Bellarminum, & Petavium, qui Nestorium auctorem faciunt. Quomodo enim, vel quante synodi judicium, præ Facundo vix quidquam pro se profere- re spreverunt, vel Leonium curiosus Theodori singula persequentem non audiverunt? Omitto de Mercatore dicere, cujus opera tunc temporis latebant, nunc vero edita, dubitare jam non sinunt.

Nestorius magistri sui symbolo visus est, ad spargendam hæresim: huic enim subscribendum curavit ab hominibus, qui ab hæresi redierunt ad Ecclesiam, perinde ac si foter meta Nicæ- næ vel Constantinopolitane fidei expositio. Id vero egit per impietatis suæ administratos duos, Anathasium & Photium, qui & presbyteros alios duos, Antonium & Jacobum Philadelphiam, ad reconciliandos Quartadecimanos, inducendosque ad subscriptionem quos pos- sent, submiserunt. Verum Charisius Ecclesie Philadelphienis presbyter atque æconomus, subodoratus quod erat, rem totam detulit ad concilium Ephesinum, cujus in actione sex- ta tota hæc historia prolixè narratur.

VERBA MARI MERCATORIS.

Cujus autem perfidia sit etiam præfatus Theodorus, ex scriptis ejus, quæ de Græcis transfulimus, approbemus.

Theodori

Theodori Mopsuesteni Episcopi, de secundo codice, libro quarto, folio decimo, contra sanctum Augustinum, defendentem originale peccatum, & Adam per transgressionem mortalem factum, catholice differentem.

EXCERPTUM PRIMUM.

I. TANTIS extantibus, quæ demonstrent, Adam sic ex terra formatum, ut mortalis prorsus existeret, erga cibum proprium voluit occupare sermonem, nec exinde valens advertere veritatem, pro dogmate vero, seductorio ex mendacio, advocacionem jungens, Deus non ait: Mortales critis; sed *morte moriemini.*

Gen. 2. v. 17.

II. Prorsus existentibus natura mortalibus, inferre mortis experientiam comminatus, quam etiam juxta morem propriæ benignitatis, ad effectum perducere distulit. Sicut enim cum dicit: *Qui effuderis hominis sanguinem, sanguis ejus pro eo fundetur;* non hoc dicit, quia qui occiderit hominem, erit mortalis; sed quia dignus est hujusmodi morte damnari. Sic & impræsentiarum dixit: *Morte moriemini;* non quod tunc mortales fierent; sed quod digni essent, qui mortis sententiam per transgressionem referrent.

Gen. 9. v. 6.

III. Sed & divinam sententiam, quam post peccatum Deus Adæ inferre videtur, adverte; sic enim dicit: *Quia audisti vocem uxoris tuæ, & comediisti de ligno, de quo præceperam tibi de hoc solo non comedere, ex eo manducasti, maledicta terra in operibus tuis, in tristitia comedes eam omnibus diebus vite tuæ, spinas & tribulos præfert tibi, & comedes fœnam agri, & in sudore vultus tui comedes panem tuum, donec revertaris in terram.* Hoc autem per hæc comminatus est, quod ærumnosam vitam habiturus esset, cum labore deinceps fructus de terra sumpturus, quibus aleretur, & subsisteret, nequaquam habens, ut pridem, tantam propositam largitatem, quanta ex paradisi copia fruebatur. Non enim operari terram pro supplicio dedit Deus, quasi ex immortalis naturæ in mortalitatem homines transfe-

Gen. 3. v. 17.

rens, quandoquidem & paradysum ei, *ut Gen. 2. v. 15. operaretur & custodiret,* indixit. Pro tanta vero pristina largitate & voluptate paradisi, ærumnosam ejus fore sustentationem de terræ fructibus comminatur. Nam prorsus & mortalis factus, & tunc paradisi fructibus indigebat, sicut nunc terræ fructus inquit; & pro supplicio, pristinis fraudatus deliciis, hac ærumnosissima laboriosissimaque conversatione mulctatur.

IV.

Unde ad postremum consequenter adjecit: *Quia terra es, & reverters in terram.* Gen. 3. v. 17. Hinc etiam mortalitatem naturæ significans, non enim immortalis, & nunc primum incipienti sententiam mortis excipere, sicut sapientissimi defensores peccati originalis, imo potius patres peccati mirabiles, asseverant, vocabulum huic terræ composuit; sed ut ab exordio naturaliter effecto mortali, appellationem hanc congruere indicavit divina scriptura, hoc de hominibus vocabulum, ad ostensionem corruptibilis & resolubilis eorum naturæ, sapius assumens. Nam *recordatus est, inquit, quia pulvis sumus. Homo, sicut fœnum dies ejus, & sicut flos agri ita florebit, quia spiritus pertransiit in eo, & non erit amplius locus ejus.* Vult autem dicere, quod corruptibiles, & resolubiles omnes sumus, in modum fœni parumper florentis pereuntisque post paululum: nam ad breve quidem tempus vitam ducimus, ad non existendum vero deinceps omnino pervenimus. Sic & Abraham: *Ego sum, inquit, terra ac cinis;* pro eo ac si diceret: Non sum dignus cum tanto Deo conloqui, homo factus e terra, & omnimodis hoc futurus. Magis ergo dicere debuit, quia terra eris, & in terram reverters, siquidem nunc primum fieret natura mortalis.

Ps. 102. v. 15.

Gen. 18. v. 27.

Ejusdem Theodori ex secundo codice, libro tertio, ante quatuor folia finis libri.

EXCERPTUM SECUNDUM.

I. SED nihil illorum perspicere potuit mirabilis peccati originalis assertor, quippe qui in divinis scripturis nequaquam fuerit exercitatus, nec *ab infantia,* juxta beati Pauli vocem, *sacras didicerit litteras;*

1. Tim. 3. v. 15.

sed sive de Scripturæ sensibus, sive de dogmate sæpe declamans, multa frequenter inepta proprie communiterve de ipsis Scripturis dogmatibusque plurimis impudenter exprompsit. Nam potentia

K k

ad neget verba Ev...
om est, accipi posse
n in carnem conver...
s demonstrat, sed
peta potius ut reor...
collectione: obvi...
d hominem adste...
ritu sancto in vo...
quam Verbo adha...
sione cum Verbo

onstat indubitan...
in ipso conceptu...
tas existisse, que...
enim evidentem...
ri, quam adducit...
Occulte eadem in...
cum formatu...
tur, &c. vel ita...
culacionem depic...
co maxime curat...
que dicitur, sicut...
ve crucifigi, sicut...
re. Non potest dicit...
Hoc enim in sua...
e addere non mi...
nibus præbetur...
inhabitato quidem...
arris blasphemiam...
8. confestim, a...
ari gratiam Chri...
ne mundum, non...
n vel exemplum...
is, quod sciam...
Cum enim de...
orum sententia...
n purum hære...
s quintam syno...
vinceretur. Mi...
ros magni no...
ellarmionum, &
torem faciunt...
nodi judicium...
se profertente...
iose Theodori...
erunt: Omnia...
a tunc tempo...
bitare jam non...

vltus est, ad...
abscribendum...
eteli redirent...
mera Nicæ...
fei expositio...
administrat...
i & presbyte...
rbum Phila...
adecimanos...
m quos pos...
sus Ecclesiæ...
æconomus...
am detulit...
adione sex...
r.

TORIS.
1 præfatus
æ de Græ-

Theodori

motus nullum contra sinebat effari; sed tantummodo taciti, qui divinarum scripturarum habebant notitiam, * detrahebant. Novissime vero in hanc dogmatis excidit novitatem, qua diceret, quod in ira atque furore Deus Adam mortalem esse præceperit; & propter ejus vnum delictum, cunctos, etiam necdum natos, homines morte multaverit. Sic autem disputans, non veretur, nec confunditur, ea sentire de Deo, quæ nec de hominibus sanum sapientibus, & aliquam justitiæ curam gerentibus, vnum quis æstimare tentavit. Sed nec illius divinæ vocis recordatus est, quod non diceretur ulterius

Ex reb. 18. v. 1.

ista parabola in Israel: Patres manducaverunt uvam acerbam, & filiorum dentes obstupuerunt; quia hæc dicit Adonai Dominus: Dentes eorum, qui manducaverint uvam acerbam, obstupescunt; ostendens per hæc, quod alterum pro altero, juxta quorundam errorem, Deus omnino non puniat, sed unusquisque pro delictis suis redditurus est rationem.

II. His consona beatus quoque Paulus annectit: Deus, inquit, qui reddet unicuique secundum opera sua. Et: Unusquisque nostrum onus suum portabit. Et: Tu quid iudicis fratrem tuum, aut tu quare spernis fratrem tuum? Omnes enim adstabitimus ante tribunal Christi.

III. Sed vit mirabilis propter vnius peccatum tanto furore commotum arbitratus est Deum, vt & illum atrocissimæ pænæ subderet, & ad unversos omnes posteros ejus parem sententiam promulgaret; & inter quos quanti iusti fuerint, non facile numerare quis poterit: ex quibus eum maxime videretur incongruum, quod valde videretur incongruum, Noc, Abraham, David, Moysen & reliquos innumerabiles justos, obnoxios pænæ redditos ob * ejus delictum, & vnum, atque ex gustu arboris * adprobatum, & quod sic ultra modum justitiæ, iram suam Deus extenderit, ita vt tot iustorum virtutes cunctas abjiceret, eosque propter vnius peccatum Adæ, tanto supplicio manciparet.

* vnius
* peccatum

IV. Nam etsi nihil aliud, saltem de Abel mente perpendens convenienter æstimare debuerat, qui primus iustus existens, primus mortuus est, & siquidem mortem Deus statuerat ad pœnam hominum, quomodo non impietatis erat extremæ, vivere quidem eum, qui fuit causa peccati; vivere etiam cum illo & Evam malitiæ reppertricem? Prætermitto autem diabolium in immortalitate hætenus perdurantem, primum vero iustum, repertoremque virtutis; primumque divini cultus curam gerentem, ante omnes pœna peccantium fuisse percussum.

Oportebat autem sapientissimum virum & de Enoch, qui non est mortuus, diligenter expendere; non enim tanta virtute, vel pietate præditus fuit, vt melior omnibus existeret, Moysen dico, & Prophetis, Apostolisque, vel reliquis omnibus, de quibus ait beatissimus Paulus: *Quibus dignus non erat mundus; ita vt, illis mortuis, ipse solus sine mortis experientia perduraret. Sed jam ab initio hoc Deus habuit apud se definitum, vt primum quidem mortales fierent, postmodum vero immortalitate gauderent; sic ad vtilitatem nostram fieri ipse disponens.*

v.

Hebr. 11. v. 37.

ET POST PAULULUM.

MANIFESTIUS, inquit, hæc eadem Deus ostendit, cum transfert Enoch, & immortalem facit. Nam si per peccatum causa supplicii Deus intulit mortem, nec olim definitum hoc habuit apud se, infabuliter pro nobis juxta propriam sapientiam cuncta dispensans, nequaquam Enoch quidem immortalis existeret; Dominus autem Christus ad mortis experientiam perveniret.

ET POST PAULULUM.

ID CIRCO, inquit, Dominus auctor omnium bonorum hominibus factus est, vt sicut Adam primi & mortalis status extitit inchoator; ita & ipse secundi & immortalis status existens initiator, primitus Adæ prioris naturalia custodiret, dum nascitur ex muliere, dum pannis involvitur, & paulatim ætatis incrementa fortitur: *JESUS enim, inquit, proficiebat ætate, & sapientia, & gratia, coram Deo & hominibus; dum circumcisionem suscipit, dum juxta legalem consuetudinem Deo allitit in templo, parentibusque subicitur, & conversationi legitimæ mancipatur; sic etiam ad expletionem reliquorum, & mortem, utpote naturæ tributum, postremo suscipit, vt secundum legem humanæ naturæ moriens, & a mortuis divina virtute resurgens, initium cunctis hominibus, qui mortem secundum propriam naturam suscipiunt, fieret, vt a mortuis surgant, & ad immortalem substantiam commutentur.*

VII.

Sicut enim conformes Adæ secundum statum præsentem sumus effecti, sic Christo Domino conformes efficiemur in posterum. *Transfigurabit enim corpus hu. militatis nostræ, conformes fieri corporis gloriae ejus. Et: Qualis terrenus, tales & terreni; 1. Cor. 15. v. 48. & qualis celestis, tales & caelestes. Et: Sicut portavimus imaginem terreni, portemus etiam imaginem caelestis; ostendens quod primi*

VIII.

Philipp. 3. v. 21.

1. Cor. 15. v. 48.

status Adæ participes facti; necessario etiam secundi Adæ Christi Domini secundum carnem, futuri status participium consequimur; utpote qui ex hac eadem natura constet exortus, & cuncta, quæ fuerant naturæ, suscepit: & ideo sustinuerit mortem, ut mortem naturæ suscipiens, & a mortuis resurgens, naturam liberam a morte perficeret.

IX. Et mortem quidem propterea suscepit,

peccatum vero nequaquam; sed ab hoc immunis permanit omnino: quod enim erat naturæ, id est, mortem, indubitanter assumpsit; peccatum vero, quod non erat naturæ, sed voluntatis, nullo pacto suscepit. Quod si fuisset in natura peccatum, juxta sapientissimi hujus eloquium, peccatum, in natura profus existens, necessario suscepisset.

Ejusdem Theodori de codice secundo ex libro tertio, folio decimo octavo.

EXCERPTUM TERTIUM.

I. * B. vere sciebat

SI, inquit, peccatum Deus* nesciebat Adam, sit horum sapientissimorum & ista responsio, quod hoc insanissimum est, vel in cogitatione percipere; manifestum est, quod & peccatum eum noverat, & propter hoc procul dubio moriturum. Quomodo ergo non est extremæ dementia credere, quod primitus eum immortalem in sex horas fecerit; (nam tantæ fuerunt a conditione ejus usque ad com-

missionem, quandoquidem sexto die factus e terra, & comedens contra divinum mandatum de paradiso pulsus est) mortalem vero post peccatum monstraverit.

Certum est enim, quod si eum immortalem voluisset, nec intercedens peccatum Dei sententiam commutasset, quia nec diabolus fecit ex immortalis mortalem, & quidem cunctorum malorum existentem principium.

II.

Ejusdem Theodori de secundo codice ex libro tertio, folio vigesimo quinto.

EXCERPTUM QUARTUM.

I.

NON enim, inquit, his, qui ab Adam, usque ad adventum Christi Domini in tantis fuerunt impietatibus & iniquitatibus, quantas beatus Paulus propriis verbis expressit, ut in superioribus ex ejus declaratum vocibus, tanquam magnum quiddam resurrectionis collaturus est præmium, si eos supplicii quibusdam sine fine & sine correctione tradiderit. Nam ubi jam loco muneris resurrectio putabitur, si pœna sine correctione resurgentibus inferatur?

ET POST PAULULUM.

QUI S, inquit, ita demens, ut tantum bonum credat materiam fieri resurgentibus infiniti supplicii? Quibus vtilius erat omnino non surgere, quam tantorum & talium malorum, post resurrectionem, sub infinitis pœnis experientiam sustinere.

II.

Ejusdem Theodori ex alio quopiam libro adversus Dominum JESUM CHRISTUM, & ejus incarnationem.

I.

NEC enim, inquit, si duas dicimus in Christo naturas, necessario fiet, ut duos filios, aut duos dominos asseramus: quia hoc arbitrari extremæ probatur dementia. Omnia enim quæcumque secundum aliquid duo sunt, & secundum aliquid, vnum, non interimunt per unitatem utriusque divisionem: *Ego enim &*

Pater vnum sumus. Sed non quia vnum, neganda est utriusque proprietas. Et alibi de viro & vxore pronuntians ait: *tam non sunt duo, sed vna caro.* Sed non quia vna caro vir & vxor, jam non sunt duo: manent enim duo, juxta quod duo sunt; & vnum, juxta quod vnum. Secundum hunc modum, & hic duo sunt natura, sed vnum

Matth. 19. v. 6.

Kk ij

Joan. 10. v. 30.

* *leg. natura-*
 rum
 conjunctione; duo natura, quia * multorum
 diversitas, sed vnum conjunctione, quia
 indivisam venerationem, quod susceptum
 est, cum suscipiente sortitur, velut tem-
 plum ejus individuum perseverans.

Ex innumeris
 Theodori
 operibus etia
 tantum a
 Mercatore de-
 fluorantur.
 INFINITA prope scripsit Theodorus, vt ex
 Facundo, Leontio, aliisque veteribus, & ipso
 etiam Theodoro discimus: ex tribus tamen
 operibus excerptis Mercator, quæ nunc
 exhibet, ex libris nimirum, qui adversus Au-
 gustinum libro ad baptizatos, & libris, qui de
 Incarnatione inscribuntur.

De tertio
 nunc præfer-
 tum agitur.
 De priori opere, quia pertinet ad rem Pela-
 ginam, dictum est ad primam partem operum
 Mercatoris: rursus tamen hic edendum visum
 est, vt series verborum Mercatoris apertius
 constaret. De secundo nihil admodum scitur; de
 postremo nunc agendum.

Quod inferi-
 prium fuit de
 incarnatione.
 ADVERSUS DOMINUM JESUM CHRIS-
 TUM, ET EJUS INCARNATIONEM,
 &c.] Libros istos postremos inscripsit Theodor-
 us *vt in apologetico de Moxipho*; sed quia in his
 veræ Incarnationis ratio non exponitur, sed
 evertitur, maluit Mercator adversus Dominum
 & ejus incarnationem scribere.

Constabatque
 libris 5. &
 quindecim
 millibus ver-
 sum.
 Lib. 9. cap. 3.
 Fuit vero opus illud spissum ac grande, vt
 quod quindecim libris quindecim millia ver-
 sum complecteretur. De numero librorum tes-
 tis est Facundus: de versibus Theodorus ipse
 in præfatione operis de Apollinario & ejus hæ-
 resis, vbi totam hujusce elucubrationis historiam
 refert, queriturque ab adversariis corruptam
 esse, insortis, quæ de duobus filiis invidiam fa-
 cerent. Ante xx. inquit, jam hos annos de
 incarnatione Domini, codicem conscripsimus, vs-
 que ad quindecim millia versuum peringentem,
 in quo Arii & Eunomii de hac re delicta, nec-
 non etiam Apollinarii vanam præsumptionem,
 per totum illud opus examinavimus: vt nihil,
 sicut mea fert opinio, præteriret ex his, quæ &
 ad firmitatem Ecclesiastica oribodoxia pertine-
 rent, & ad convincendam eorum impietatem. Sed
 hi, qui omnia facillime præsumunt, & præterea
 rursus ab Apollinario, qui princeps hujus hære-
 sis fuerat, instituti, omnibus opus nostrum ma-
 nifestum fecerunt, si quomodo aliqua invenirent
 violentia, ad convincendum ea, quæ in eo sunt
 scripta. Quoniam vero nullus contra certamen
 scriptis suscipere præsumebat, imitati sunt infir-
 mos athenas & callidos, qui dum non possunt
 contra fortiores certare, insidias eos & machi-
 namentis, quibus possunt, conantur evertere.

Apud Facun-
 dum lib. 10.
 cap. 1.
 Scripsit enim ipsi inter se procul dubio que-
 dam inepta, quæ a nobis nunquam minime dice-
 rentur. Denique hæc ipsa in medio nostrorum
 scriptorum in quadam parte interposuerunt, &
 sub familiaribus demonstraverunt, aliquando
 autem & nostris, qui per facilitatem suam om-
 nia promissis animis audiebant. Et hæc quasi
 documentum, sicut putabant, nostre impie-
 tatis, videntibus præbebant; vnum autem ex
 his scriptis erat, duos filios dicere. Necessè erat
 ergo non solum inepta, sed etiam infirma
 illa scripta audientibus apparere: quoniam ne-
 que firma ratione, neque conveniens hoc, possibi-
 le erat ostendi; & ab illis idcirco infirmis erat
 conscriptum, quatenus ille qui scripserat, faci-
 lius inde convinci possisset. Vnus ergo ex nostris,
 propter multam facilitatem, hæc nostra esse credi-
 dit scripta, & hujus rei gratia dignus fide ab

illis creditus est, qui ista perligeret, & rehuniavit
 nobis ea quæ fuerant scripta. Cum ergo audisse-
 mus, culpavimus quidem illum, quod contra
 nos dictis sermonibus credidisset de his rebus,
 quas sepius & in Ecclesia & privatim dicentes
 nos audivimus, cum fideiorem scriptis nostram vo-
 cem judicare debuerit, ad documentum nostræ sen-
 tentiæ, quam in dogmatibus votum nostrum est
 conservare.

Atque inde intelligitur, quod Gennadius tra-
 didit de Theodoro Antiochenæ Ecclesiæ presby-
 tero, qui scripsit adversus Apollinarias, &
 Eunomianos de incarnatione Domini librorum quin-
 decim, ad quindecim millia versuum continentes,
 in quibus ratione purissima, & testimoniis Scri-
 pturarum ostendit, Dominum Jesum, sicut ple-
 nitudinem deitatis, ita plenitudinem humani-
 tatis habuisse. Docet & hominem duabus tantum
 substantiis constare, id est, anima & corpore;
 sensumque & spiritum, non alteram substantiam,
 sed officia esse anima ingenita, quibus spirat & qui-
 bus rationalis est, quibus sensibile facit corpus.
 Quartum decimum autem hujus operis librum
 proprie de increata & sola incorporea, domina-
 que omnium sanctæ Trinitatis natura, & de crea-
 turarum ratione differens, pio sensu, cum au-
 thoritate sanctarum scripturarum, explicuit. Quo-
 into decimo vero volumine totum operis sui corpus,
 citatis etiam Patrum traditionibus, confirmavit
 & communivit.

Neque enim potuit de alio sive opere, sive
 auctore loqui, quam de quo Theodorus, cum
 characteres operis, quos refert, mirifice con-
 gruunt cum illis, quos Facundus, quosque Theo-
 dorus ipse exprimit.

Verum ergo non est quod, nonnulli aiunt
 apud Moxipho, id operis tribuendum esse
 Theodoro Raithueni: vixit enim Raithuen-
 sis temporibus Maximi martyris, id est, septi-
 mo, sæculo Gennadius quinto sub finem, atque
 ita inter vtrumque anni fere 168. interfuxerunt.

Neque etiam verum, quod eruditus quibus-
 dam videtur, Theodorum Mopuestenem Epi-
 scopum a Theodoro Antiochenæ Ecclesiæ pre-
 sbytero, cujus Gennadius Photiusque memi-
 nerunt, esse diversum. Certum enim est a
 Mopuesteno conscriptos esse libros, quos An-
 tiocheno tribuunt Gennadius & Photius. Cur
 ergo, inquit, vocatur Antiochenæ Ecclesiæ
 presbyter? More consueto hujus temporis, quo
 inscribatur libris gradus auctorum, in quo pos-
 siti libros conscripserant.

Ex his autem observatis colligo primum,
 scripsisse Theodorum libros de Incarnatione,
 non solum priusquam fieret Episcopus, atque
 adeo ante annum 394. quo primum sedere ce-
 pit, scripsit enim presbyter, & 36. annos sedit;
 sed etiam ante annum 390. siquidem hunc
 codicem composuisse se testatur triginta annis,
 antequam de Apollinario & ejus hæresi scri-
 beret, quod opus elucubravit aliquot annis
 ante obitum, obiit vero ann. 428. vt tradit
 Theodoretus.

Colligo deinde, emendandum esse Hesy-
 chium presbyterum Hierosolymorum in histo-
 ria ecclesiastica, cujus fragmentum profertur in
 V. synodo, ait enim: Senectute jam cana debi-
 litatus, pietatis scintilla, si qua forte in eo fuis-
 set, inveterata, libros componere adversus Do-
 mini Dei apparitionem præsumpsit, quorum
 multitudinem prætermittentes, (nec enim fas est
 impios revolvere sermones) vnus in præsentem

Illustratus
 Gennadius
 Lib. de script.
 eccles. cap. 12.

Notari qui-
 dam apud Mi-
 ximum inuen-
 tes id operis
 Theodoro
 Raithueni.

Quique Theo-
 dorum Gen-
 nadii a Mo-
 puesteno di-
 versum fa-
 ciunt.

Scripsit Ma-
 puestenus li-
 bros de In-
 carnatione
 ante annum
 390.
 Lib. 5. hist. ec-
 cl. cap. 111.
 Emendatus
 Hesychi Hier-
 osolymitani
 locus.
 Callat. V.

moriam faciamus. Agit vero de hoc ipso opere, siquidem Theodori quiddam refert in sermonibus mysticis: at sermones mystici procul dubio a codice de Incarnatione non differunt, cum Facundus ex libro 13. mystico referat, quod in lib. de Incarnatione fuit, de Paulo Samofateno.

Lib. 3. cap. 2.

Te libro Theodoti ad baptizatos. Lib. 9. cap. 3.

Quid erroris Theodoro Mercator obijciat.

II.

OMNIA ENIM QUACUMQUE, duo dicuntur, tunc duorum continent vsum, quando alterum alteri indifferens creditur, juxta quod duorum vocabulum connumerationemque sortitur: verbi gratia, quatuor bestias divina scriptura commemorat, vrsum, pardum, leonem, & aliam, quæ has immanitate præcellat, & ideo sunt quatuor, quod vnaquæque bestia nihil minus juxta substantiam reliquis bestiis comprobatur existere: Duorum, inquit, hominum testimonium verum est, quia hoc vterque natura, quod alter est. Sic & illud: Nemo potest duobus dominis servire, quia præbentis servitium tanquam domino, nihil minus vterque est dominus; ita & hic, si vterque secundum substantiam esset filius & dominus, possent aliquo modo duo filii & domini nuncupari, secundum numerum personarum. Quoniam vero hic quidem secundum substantiam filius existit & dominus, hic autem secundum essentiam nec filius, nec dominus approbatur; conjunctione vero, quæ illi facta cum illo est, iisdem participasse cognoscitur: idcirco vnum filium & dominum dicimus. Principaliter quidem intelligentes eum filium & dominum, qui secundum substantiam vtrumque vere esse creditur & probatur; complectentes autem cogitatione & illum, qui inseparabiliter ei conjungitur, & per ineffabilem cum eo copulam & filii domini participis æstimatur.

Itaque sicubi filium hunc, qui sumptus est, divina scriptura commemorat, rela-

tionem suscipientis, juxta vnitatem, dicimus eum filium nuncupari; cum enim dicit: De filio suo, qui factus est ei ex semine David secundum carnem; nondum Verbum dicit, sed formam servi susceptam: non enim Deus est secundum carnem, nec Deus ex semine David factus est, quem filium beatus Paulus evidenter appellat. Intelligimus autem eum filium, non quod per se dicitur filius, sed quod illa conjunctione, quam habet cum eo, qui vere est filius, taliter nuncupetur.

Rom. 1. v. 3.

OMNIA ENIM QUACUMQUE, &c.] Callidius nihil ad dialecticam dici potuit. Tradunt enim artis illius magistri, non coalescere in numerum, nisi quæ sunt ejusdem denominationis; nec ejusdem esse denominationis, nisi quæ eodem modo eandem formam habeant, quam Aristoteles vocat *σύνθεσις* & *μετάθεσις*. Quo ex principio Theodorus infert: ergo licet Verbum & homo non vniantur, sed *σύνθεσις* tantum; duo tamen filii, duoque domini dici non possunt: quoniam etsi filietatis ac denominationis formam eandem habeant, non tamen eodem modo habet, Verbum siquidem natura, homo sola conjunctione: vnde audita voce Filii Dei, omniumque domini, Verbum per se & *σύνθεσις* atque simpliciter intelligitur, homo *σύνθεσις* atque *μετάθεσις*.

Dialectica Theodoti veritas.

CUM ENIM DICIT DE FILIO, &c.] In v. synodo hæc *σύνθεσις* dicitur excerpta ex libro Theodoti ad baptizandos, Facundus scribit ad baptizatos, Facundo facit ipsamet v. synodus; nam 36. excerpto dicitur: *Renatus alter factus est, non jam pars Adam mutabilis, &c.* quæ verba præteriti sunt temporis, non futuri. Cum autem ejusmodi fragmentum serie continua sermonis connexum sit, cum primo, quod Facundus ex eodem libro excerptit, intermedia quæcumque sunt, ad librum ad baptizatos pertinere, apertum est.

Emendatos locos synodi v. Cellar. num. 15. Lib. 9. cap. 3.

Vide quam sententiam ferat Vigilius papa in consuetudo num. 35. de Theodoti fragmento.

Censura Vigili papæ in hanc Theodoti sententiam.

Miserus est creator perditæ creaturæ, & sine commixtione format infantem, perducit ad ætatem vitilem, incrementorum quidem processu naturæ similitudinem, pro modo credulitatis insinuans; occulte vero eidem copulatus existens, non aberat cum formaretur, non dividebatur cum nasceretur, loquenti conjunctus est præfens, in ejus actibus perseverans, atque ibi suam connexionem sine peccato custodiens.

III.

Istud quoque fragmentum ad librum ad baptizatos pertinere, ex eo conficio, quod post extrema ejusmodi verba, atque ibi suam connexionem sine peccato custodiens, procul dubio sequantur ista, *ut multam quidem ejus faceret diligentiam, &c.* quæ in v. synodo excerpta dicuntur ex eodem atque præcedentia libro, id est, ex libro ad baptizatos. Unde ea adinagenda putavimus: *Ut multam quidem ejus faceret diligentiam; omnia autem illius propria faceret & toleraret, per omnes eo ducto passiones, per quas*

Locus v. synodi illustratus.

Excerpt. 37.

Kk iij

erl. geret, & rebus...
ia. Cum ergo...
illum, quod...
didisset de...
& privatis...
in scriptis...
documentum...
us votum...
quod Gennadius...
tenæ Ecclesiæ...
Apollinarius...
e Domini libri...
versuum continet...
& testimonio...
Iesum, sicut...
entis dicens...
inem duabus...
anima & corpore...
alteram substantiam...
quibus spiritus...
visibile facit...
opus operis...
corporea, divina...
natura, & dicere...
sensu, cum...
, explicat...
o operis sui...
ibus, comparat...
sive opere, sive...
Theodorus, cum...
it, mirifice...
s, quosque Theo...
nonnulli autem...
tributum esse...
enim Raitheo...
tis, id est, septem...
ib finem, atque...
interfluere...
ruditis quibus...
suestem Episcopi...
Ecclesiæ præ...
tutique mens...
m enim est...
ros, quos An...
& Phorius, Cur...
tenæ Ecclesiæ...
temporis, quo...
um, in quo po...
ligo primum, in...
Incarnatione...
copus, atque...
m sedere...
i, annos sedet...
videm hunc...
riginta annis...
hæresi scri...
liquoque annis...
18. ut tradit...
esse Heli...
um in histo...
profetur in...
v cana debet...
re in eo suis...
deversus Do...
t, quorum...
enim sui est...
præfens...

eum secundum suam virtutem perfectum fecit, nec a mortuis secundum sua natura legem recedens, sed sua presentia, & operatione, & gratia liberans quidem eum de morte, & malis que inde sunt: resuscitans autem de mortuis & ad meliorem finem perducens.

IV. Inc. 2. v. 32.

JESUS, inquit, proficiebat aetate & sapientia. Hoc autem de Verbo Deo non potest dici, quia Deus perfectus natus est de Deo perfectio, sapientia de sapientia, virtus de virtute: ipse igitur non proficit, nec enim imperfectus est, ut ad perfectionem incrementis indigeat. *Non enim ei mox formato vel edito omnem propriam sapientiam deitas contulit; sed hanc particulatim corpori tribuebat.

* Videtur deesse hac verba aut similia: Proficiebat JESUS, vel proficiebat homo; non enim ei, &c.

Refellit popularis accusatio Theodori de homine prius formato, quam assumpto a Deo. Lib. 3. cap. 1.

AFFINIS est locus, quem ex libro 13. de Incarnatione Facundus refert. Bonum est in hoc loco maxime concludere, quid virtutis habeant ea que dicta sunt, sive conversari, sive baptizari, sive crucifigi, sive & mori, sive & sepeliri, & resurgere. Non puro alicui hac coaptantes homini dicimus. Hoc enim in unaquaque dictorum demonstratione addere non moramur, ut nullam calumniantibus praebeamus male loquendi occasionem; sed inhabitato quidem a Deo Verbo, ab ipsa in utero matris p[er]sultatione inhabitato vero, non secundum communem inhabitationem, neque juxta eam, que in multis intelligitur gratiam; sed juxta quandam excellentem, secundam quam etiam adunari dicimus utriusque naturas, & unam, juxta adunationem, effectam esse personam.

Lib. 3. contra Eutychianos, &c.

Affinem alium adducit Leontius ex libro septimo de Incarnatione: Habuit statim a principio, cum in utero formaretur, unionem cum ipso. Et paulo post: Habuit etiam propensionem non vulgarem ad meliora ex unione cum Verbo, qua habitus est dignus, ex praecognitione Filii Dei, qui a principio sibi eum univit. Et postea: Manifestum est, quod tanto perfectius & majore facilitate virtutem exequatur, quam reliqui homines exequi poterant, quanto Deus, qui in principio ipso formationis ejus, eum sibi unierat, majorem cooperationem ipsi praebebat.

Noratus liber inscriptus nomine Justiniani imperatoris.

Apud Facundum lib. 3. cap. 2.

Quibus ex locis, sive quem Mercator in textu, sive quem Leontius, sive quem Facundus adduxit, apertum est deceptos fuisse, qui nomine Justiniani imperatoris libellum, a Facundo confutatum, composuerunt, in eoque scriptum: Oportet enim inspicere animo, quia dicens Apostolus, qui personam Verbi significavit in Dei esse forma, quod est in essentia Patris; non dixit; quia qui erat in forma servi, accepit, ut non praesistenti homini demonstraret Verbum unicum secundum Theodori & Nestorii insantiam.

Origo popularis opinio.

Manifestum quoque, popularem super ea re, de Theodori atque Nestorii sententia, opinionem ortam esse, vel ex vocibus quibusdam utriusque non recte intellectis, vel, quod magis opinor, ex praedicio, quod uterque Samosateno hac etiam in parte erroris confesserit, quia in praecipua, de Christo puro homine, re ipsa ambo conveniebant.

Abutebatur Theodorus voce & c.

JESUS, INQUIT, PROFICIEBAT, &c.] Hoc ego fragmentum, quemadmodum & consequens, desumptum conjicio ex libro x. de Incarnatione, ubi multus est Theodorus in congerendis Scripturae testimoniis, quibus probet,

ponendam esse distinctionem, non tantum naturarum in Christo, sed etiam personarum, seu potius, hypostaseon: abutebatur enim saepe personae seu & c. nomine, quod olim apud Graecos, imo & Latinos, ad mores potius, quam ad res, ut aiunt, physicas, pertinebat. Ea de causa personam unam in Christo fatebatur libens, cum duas tamen hypostases re ipsa doceret, ut aperte constat ex hoc fragmento, quod & apud Leontium libro saepius citato, & in v. synodo colatione. Manifestum autem est, quod unitas convenit, per eam enim collecte natura unam personam secundum unitatem effecerunt. Sicut enim de viro & muliere dicitur, quod iam non sunt duo, sed una caro, dicimus & nos rationabiliter, secundum unitatis rationem, quoniam non sunt dua persona, sed una, scilicet naturis discretis: sicut enim ibi non nocet numero, duarum unam dici carnem, certum est enim secundum quod una dicitur; ita & hic non nocet naturarum differentia personae unitas: quando etenim naturas discernimus, perfectam naturam Dei Verbi dicimus, & perfectam personam; nec enim sine persona est subsistentiam dicere perfectam, perfectam autem & hominis naturam & personam similiter. Quando autem ad conjunctionem respicimus, unam personam tunc dicimus. Vide etiam consequens fragmentum apud Leontium, in quo eadem impietas eadem fraude repetitur.

Porro autem Theodorum in libro 10. de Incarnatione id agere, quod diximus, constat ex fragmentis, tum a Leontio, tum in v. synodo, tum etiam a Facundo allatis.

Quid tractat in lib. x. de Incarnatione.

DICITE, inquit, eis: Prophetam vobis suscitabit Dominus Deus vester ex fratribus vestris tanquam me. Ex fratribus non est Deus Verbum: propheta namque est, qui gratiam spiritus accipit, & futura praedicat, ministrans spiritui, ad praenuntianda ea, quae ventura sunt. Deus igitur Verbum, cui ministerium praebuit, aut ejus propheta monstratus est: Vides ergo quia divina scriptura caute pronuntiat.

V. Dem. 12. v. 35.

Precor, inquit, attendite. Dicunt ad nos: Ut quid separatis ergo? Vos respondete, qui non separatis. Nunquid Deus Verbum in novissimis est temporibus? Quid aiunt? Putafne, hoc dicunt? Nequaquam, sed ante saecula est. Et si ante saecula est, quod est ex semine David, multo magis ipse David, ex quo est semen; sed non est David ante saecula, nam multis hominibus probatur esse posterior, & post viginti octo generationes a David, id quod est ex semine David. Si autem ante saecula est, quod in vulva formatum est, non est ex semine David, & divina scriptura mentitur.

VII.

Suspicio id sumptum ex libro 15. de Incarnatione, quo concluditur totum opus, ut ait Facundus: & ita quidem, ut quod scripsit Gennadius, citatis Patrum traditionibus communiatur & corroboretur, imo, ut colligitur ex aliis fragmentis, interrogationibus qui-

XII. Non invideo, inquit, Christo, cum factus est Deus: quod enim ipse factus est, ego factus sum, quia meæ naturæ est.

Verum voces a Mario relatas benignius interpretari posset quispiam hunc in modum: Non invideo Christo, quod factus est homo; quod enim factus est, factus & ego pariter, honore tanto scilicet ex ipso in me, propter communionem naturæ, redundante.

Tertius benignior.

Diversa hujus sententiæ expressio. Refert. in conc. Calc. a. d. 10.

NON INVIDEO CHRISTO, &c.] Impia hæc sententia, non eodem ubique modo legitur ac in presenti. In concilio Tyrio, interloquentibus Episcopis iudicibus, ita exponitur ab acculatoribus Iba Edesseni: *Non invideo Christo facto Deo, in quantum enim ipse factus est, & ego factus sum.* *ὀ μὴ εἶπω τὴν θεοῦ φύσιν ὅτι ἐστὶν ὁ θεὸς ἢ αὐτὸς ἰσθῆναι, καὶ τὸ ἐμὸν φύσιν.* At in instructione Cleri Edesseni sic habetur: *Non invideo Christo facto Deo, quoniam & ego, si volo, possum fieri, secundum ipsam.* *ὀ εἶπω τὴν θεοῦ φύσιν ὅτι ἐστὶν ὁ θεὸς, ἰσθῆναι καὶ ἐμὸν, ἢ εὐθέως, ἢ ἴσθῆναι ἂν.* Priore loco ascribitur Iba Edesseno Episcopo a quatuor ejusdem Ecclesiæ presbyteris. In posteriore presbyterorum accusatio testimonio quinque & sexaginta ministrorum ejusdem Ecclesiæ diluitur. Crimen porro tam nefarium Ibas commoto, ut par erat, animo ita purgavit: *Anathema ei, qui dixit, & ei, qui calumniatus est, decies milies ego secari potior, quam dicere hoc verbum, absit hoc a me, vel cogitare, &c.*

Verumtamen tertius ille sensus, cum pietatis multum habeat, & ad voces tamen, ubi primum prolatae sunt, exhorruerit Ibas ipse cum aliis, verus esse non potest: quare oportet alterutro alio voces intellectas fuisse, utroque vero, horrendam impietatem superbiæque continent; & priore quidem Samosatenam ac Pelagianam, posteriore vero Theodorianam.

Sed improbat.

Varios ejusdem sensus.

Primus Pelagianus.

Secundus Nestorianus.

Hujusmodi vocibus non vnus tantum sensus accommodari potest, sed tam multiplex, quam multis referuntur modis. Si legantur prout sunt in instructione cleri Edesseni, non incongruus est quem attulimus, in dissertatione VII. in priorem partem, iste scilicet: Non invideo Christo, quod Deus factus sit; possum enim pariter fieri Deus si volo. Nam suis ille operibus, suisque liberi arbitrii nativis viribus promeritus est divinitatem, quæ & ego opera, ut sum ejusdem communis naturæ particeps, præstare possunt. Sed si presbyterorum acculantium intelligantur verba, perinde atque sonant, sensus iste mox occurret: Non invideo Christo, quod Deus factus sit; quantus enim factus est per assumptionem, tantus & ego factus sum per baptismum, uterque scilicet filius Dei adoptivus.

Hanc aliquando impiam vocem Ibas protulerit, incertum est: nam Patres Calchedonenses oblata Iba crimina non satis probata fuisse edixerunt; & nihil ejusmodi objectum est Iba in v. synodo, in qua tamen damnatus est cum sua epistola. Certum tamen reor, si quando protulerit, non id fecisse primum, quo tempore accusatores presbyteri aiebant, anno scilicet 445. nam opusculum istud Marius ante hoc tempus scripsit.

An hæc voces protulerit Ibas, incertum est.

Quare Mercatori credendum puto tribuenti, vel Theodoro Mopsuesteno, vel potius Paulo Samosateno, cujus duas antea sententias adduxerat. Id vero cur potius de Samosateno putem, causa est, quod Theodorus ob merita negaret assumptum hominem, sed singulari gratia, cum primum Virginis in vero formaretur, id vero Samosatenus assereret: quodque Theodorus, licet re ipsa Christum-Filium Dei adoptivum doceret, contenderet tamen ea dignitate ornatum, eoque honore evehctum, quo nulla possit creatura pertingere, quantumvis nitatur.

Videntur potius tribuenda Samosateno, quam Mopsuesteno.

HODIE JESUS factus est immortalis, quando ad eum accessit Maria post resurrectionem, dicit ei: *Noli me tangere*; æstimabat enim illa ipsum Dominum esse, qui fuerat; & nesciebat, quia post resurrectionem perfectus fuerat factus.

XIII.

